

Care este evenimentul literar-dramaturgic al anului 1969 ?

Cum se încadrează literatura dramatică contemporană în circuitul editorial ?

Cum acționează asupra creației teatrale realitățile poeziei și prozei actuale ?

3 întrebări pentru 7 scriitori

EDGAR PAPU

OVID S. CROHMĂLNICEANU

D. R. POPESCU

NICHITA STĂNESCU

AL. IVASIUC

LEONID DIMOV

GH. TOMOZEI

EDGAR PAPU

1. Faptul că literatura noastră dramatică originală a fost lăsată numai pe seama teatrelor a corespuns unei adevărate obstrucții a ei. Teatrul constituie un deuseu infinit mai restrâns decât editurile. El nu poate satisface volumul real al literaturii noastre dramatice. De aceea, editarea dramaturgiei noi românești este un act imperios necesar. Printr-însul se pot scoate la lumină adevărate comori, menite altfel să zacă în întuneric și să ne dea o imagine diminuată a potențialului literar din cadrul actualității noastre.

2. Piesele lui Băieșu, Marin Sorescu, Paul Everac, Omescu, actuala *Alizuna* a Tinei Ionescu, și încă alte câteva manifestări valoroase ale tinerei generații ne dau numai o vagă idee de ceea ce se creează, ca literatură dramatică, la noi. Există atâtea piese încă nepublicate și nereprezentate care merită neapărat să vadă într-un fel lumina. Ne referim în special la Petru Manoliu, cu drama în versuri *Ovidiu*, și mai cu seamă *A fost nebună bătrîna?*, o adevărată revelație dra-

matică, îndrituită să figureze în repertoriul universal. Trebuie o acțiune susținută de cercetare a manuscriselor de teatru, aflate prin sertarele dramaturgilor necunoscuți. Se vor găsi adevărate surprize.

3. Genurile literare au conviețuit totdeauna într-o strinsă interdependență. Această interdependență apare astăzi mai accentuată decât oricând. Este suficient numai să amintim că Heinrich Mann a inițiat *nuvela dramatică*, Bertolt Brecht *teatrul epic*, iar Garcia Lorca, *teatrul liric*. În acest mediu de cvasicontopire a genurilor nu se mai poate vorbi de o dramaturgie românească separată de contextul întregului nostru ansamblu epic și liric.

OVID S. CROHMĂLNICEANU

1. *Piesa care cred că este evenimentul literaturii noastre dramatice este fără îndoială Iona de Marin Sorescu.*

2. *Sînt pentru editarea pieselor de teatru, ca și a lucrărilor teoretice despre teatru, cu singurele condiții:*

- a) *ca primele să fie cu adevărat opere literare și*
- b) *ca ultimele să stîrnească realmente interes prin originalitatea ideilor.*

3. *Apariția piesei Iona atestă tocmai o fericită simbioză între teatru și poezie.*

D. R. POPESCU

1. *Îmi pare foarte bine că teatrul este încadrat în literatură. Este un drept al său, fiindcă, înainte de a fi spectacol, o piesă este totuși o lucrare literară. Păcatul este însă că nu s-a ținut seama de acest lucru, considerîndu-se, de către unii, că textul dramatic trebuie să aibă în primul rînd virtuți scenice. S-au scris multe piese cu virtuți scenice și cu succes de public, dar care n-au spus nimic spectatorilor și nici specialiștilor, piese care nu rezistă dincolo de efemerul spectacolului, sînt moarte, au reprezentat un moment, o conjunctură. N-au avut nimic din ceea ce este permanența adevăratei literaturi. Pledez pentru un teatru care să fie în primul rînd literatură, un teatru care, înainte de toate, să se poată citi și să reziste la această primă probă, cea de a doua fiind spectacolul. Dacă textul are și virtuți scenice, cu atît mai bine.*

2. *Este îmbucurător faptul că se editează volume, și acestea fiind un drept al teatrului, piesele scrise trebuie să se și tipărească. Așa cum au apărut zeci de volume, dar numai cîteva sînt bune, nici editarea teatrului nu dă certificatul de capodoperă. Înainte apăreau volume de teatru semnate de autori, consacrați de scenă. Ar fi bine să fie și invers. Să se pornească de la debutant spre clasic. Poate așa autorul va avea mai mult de învățat de la critică.*

NICHITA STĂNESCU

Doresc să pot citi tipărite cât mai multe piese de teatru, de autori originali, pentru că numai așa îmi pot face o părere despre teatru ca literatură. Cu cât sînt mai mulți autori tipăriți, cu atît mai mult se creează șansa de a alege într-adevăr pe cei mai buni. Cînd n-ai între cine și cine să optezi în teatru, atunci optăm pentru poezie. Este poezia teatru? Nu. De ce? Pentru că ea nu se joacă.

AL. IVASIUC

1. N-am urmărit cu atenție aparițiile de cărți de teatru. Însă un eveniment — așa cum ați formulat întrebarea — nu este o evaluare, ci un fapt social, înseamnă vîlvă, opinie publică, măcar cea specializată. N-am auzit de așa ceva, deci probabil n-a fost, pentru că nu mă țin departe de redacții. Acum cîțiva ani, cînd „Luceafărul” a publicat *Iona* a lui Marin Sorescu, faptul era comentat de toți, existau apărători fanatici, alții aveau rezerve, nimeni nu era indiferent. Așa arată un eveniment.

2. Cred că s-ar putea face mai mult. Am dat exemplul cu *Iona*. Dacă piesa nu s-ar fi tipărit întîi, cred că nu s-ar fi jucat. Pe lîngă alte motive, e suficient de menționat faptul că a tipărit o piesă cere mai puțin efort și cheltuială decît a o juca. Apoi, revista „Teatrul”, de pildă, publică piese, unele foarte interesante. „România literară” a publicat piesa lui Paul Anghel, *Viteazul*. Critica le tratează ca pe niște fragmente sau schițe, ca și cum n-ar fi opere încheiate. O discutare a lor ar avea importanță în promovarea valorii. Rezervele, pentru cine le are, trebuie aerate, expuse în public. Toți ar avea de cîștigat: și autorii, și publicul, și chiar cei se răspund de fenomenul teatral. Discuția liberă, de pe poziții ideologice limpezi, n-a stricat niciodată unui climat literar.

3. Bineînțeles că există, e un adevăr à la Palisse. În condițiile noastre concrete, de pildă, evoluția poeziei și a prozei pune în evidență carențele din teatru. Cultura e un peisaj cu reliefuri, un tot — cu secrete, fuziuni și interdependențe. În România, nu cred că teatrul poate scăpa influenței poeziei noastre majore, chestionărilor prozei — mișcării de idei. *Iona* e o naștere a poeziei lui Sorescu, dar oare dramaturgii nu sînt influențați de viziunile lui Nichita Stănescu, chiar cînd nu sînt poeți? Așa se formează un *stil*, într-un spațiu cultural. Literatura noastră merită această subtilă unitate.

1. Pieseile lui Marin Sorescu continuă să fie evenimentul literaturii dramatice și în 1969. Dacă n-au devenit și un eveniment teatral, aceasta nu cred că e vina lor.

2. Se editează intens Shakespeare, Cehov și alți clasici (poate Ibsen e mai neglijat). Intensitatea editării clasicii n-ar trebui să împiedice editarea pieselor moderne, atât străine cât și românești. Altminteri, nici nu putem afla dacă tinerii noștri dramaturgi fac sau nu un teatru modern. Publicarea este primul pas către spectacol și poate frîna fenomenul de demodare a gustului publicului, atunci cînd acest fenomen are loc.

3. Deosebirea dintre proză, poezie și teatru privește exclusiv lungimea de undă a acestor trei moduri de creație literară. Nu mă refer la cunoaștere, ci doar la creație. În literatură, cunoașterea este un domeniu accesibil numai *poeziei*, chiar dacă poezia se întîlnește într-o piesă, o nuvelă sau un catren. Sînt atît de convins de interdependența celor trei modalități literare, încît am scris o carte alcătuită din trei piese, trei proze și trei poeme. În ipoteza că în drumul ei spre tipar nu va întîlni inamici ai interdependenței genurilor, cred că această carte va însemna o pledoarie pentru reprezentarea unor spectacole mixte, care să destrame limitele ce despart poezia, teatrul și proza. Am reface astfel un vechi mister.

GH. TOMOZEI

1. Nu socotesc că anul acesta a avut un moment de excepție.

2. Salut în primul rînd apariția Bibliotecii Teatrului Național, în care să se publice toate textele de calitate, ele putînd fi cumpărate împreună cu biletul de intrare. Uăd colecția în condiții grafice modeste, pentru a nu costa mult. Și apoi, editurile să se preocupe cu mai mare insistență de tipărirea teatrului contemporan. Noi avem tendința de a ne preocupa excesiv de realizarea unor ediții „monumentale”. Ele sînt utile, dar tîrziu pentru fenomen. M-ar interesa apariția în volume a eseisticii de teatru. Sînt intrigat că nu a apărut cartea lui Jan Kott despre Shakespeare. Mai puțină literatură anecdotică biografică și mai multă literatură eseistică de înalt nivel.

3. Cred că teatrul, proza și poezia au funcții independente. O spun ca poet. Cred, cu „aristocrație”, că lauda supremă adusă unei manifestări este asemuirea cu poezia.